

ANNALES

Anali za istrske in mediteranske študije
Annali di Studi istriani e mediterraneei
Annals for Istrian and Mediterranean Studies
Series Historia et Sociologia, 29, 2019, 2

ANNALES

Anali za istrske in mediteranske študije
Annali di Studi istriani e mediterranei
Annals for Istrian and Mediterranean Studies

Series Historia et Sociologia, 29, 2019, 2

ISSN 1408-5348 (Tiskana izd.)
ISSN 2591-1775 (Spletna izd.)

UDK 009

Letnik 29, leto 2019, številka 2

**UREDNIŠKI ODBOR/
COMITATO DI REDAZIONE/
BOARD OF EDITORS:**

Roderick Bailey (UK), Simona Bergoč, Furio Bianco (IT), Alexander Cherkasov (RUS), Lucija Čok, Lovorka Čoralčić (HR), Darko Darovec, Goran Filipi (HR), Devan Jagodic (IT), Vesna Mikolič, Luciano Monzali (IT), Aleksej Kalc, Avgust Lešnik, John Martin (USA), Robert Matijašič (HR), Darja Mihelič, Edward Muir (USA), Vojislav Pavlovič (SRB), Peter Pirker (AUT), Claudio Povalo (IT), Marijan Premovič (ME), Andrej Rahten, Vida Rožac Darovec, Mateja Sedmak, Lenart Škof, Marta Verginella, Špela Verovšek, Tomislav Vignjevič, Paolo Wulzer (IT), Salvator Žitko

**Glavni urednik/Redattore capo/
Editor in chief:**

Darko Darovec

**Odgovorni urednik/Redattore
responsabile/Responsible Editor:**

Salvator Žitko

Uredniki/Redattori/Editors:

Urška Lampe, Gorazd Bajc

**Gostujoča urednica/Editore ospite/
Guest Editor:**

Klara Šumenjak

Prevajalci/Traduttori/Translators:

Petra Berlot (it.)

**Oblikovalec/Progetto grafico/
Graphic design:**

Dušan Podgornik, Darko Darovec

Tisk/Stampa/Print:

Založništvo PADRE d.o.o.

Založnika/Editori/Published by:

Zgodovinsko društvo za južno Primorsko - Koper / *Società storica del Litorale - Capodistria*© / Inštitut IRRIS za raziskave, razvoj in strategije družbe, kulture in okolja / *Institute IRRIS for Research, Development and Strategies of Society, Culture and Environment* / *Istituto IRRIS di ricerca, sviluppo e strategie della società, cultura e ambiente*©

**Sedež uredništva/Sede della redazione/
Address of Editorial Board:**

SI-6000 Koper r/Capodistria, Garibaldijeva/Via Garibaldi 18
e-mail: annaleszdjp@gmail.com, **internet:** <http://www.zdjp.si/>

Redakcija te številke je bila zaključena 30. 6. 2019.

**Sofinancirajo/Supporto finanziario/
Financially supported by:**

Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS), Mestna občina Koper, Luka Koper d.d.

Annales - Series Historia et Sociologia izhaja štirikrat letno.

Maloprodajna cena tega zvezka je 11 EUR.

Naklada/Tiratura/Circulation: 300 izvodov/copie/copies

Revija *Annales, Series Historia et Sociologia* je vključena v naslednje podatkovne baze / *La rivista Annales, Series Historia et Sociologia è inserita nei seguenti data base / Articles appearing in this journal are abstracted and indexed in:* Clarivate Analytics (USA); Arts and Humanities Citation Index (A&HCI) in/and Current Contents / Arts & Humanities; IBZ, Internationale Bibliographie der Zeitschriftenliteratur (GER); Sociological Abstracts (USA); Referativnyi Zhurnal Viniti (RUS); European Reference Index for the Humanities and Social Sciences (ERIH PLUS); Elsevier B. V.: SCOPUS (NL).

Vsi članki so v barvni verziji prosto dostopni na spletni strani: <http://www.zdjp.si>.
All articles are freely available in color via website <http://www.zdjp.si>.

VSEBINA / INDICE GENERALE / CONTENTS

- Andrejka Žejn:** Znani in neznani
dialektolog Karel Štrekelj 171
Il dialettologo conosciuto e sconosciuto
Karel Štrekelj
The (Un)known Dialectologist
Karel Štrekelj
- Januška Gostenčnik:** Morphological
Alternations in the Local Dialect of
Ravnice (SLA T411) from Slavic
Comparative Perspective 187
Alternazioni morfonologiche della parlata del
luogo di Ravnice (SLA T411) dalla prospettiva
comparativa slava
Oblikoglasne premene v krajevnem govoru
Ravnic (SLA T411) s primerjalnega
slovanskega vidika
- Jožica Škofic:** Ziljsko narečje
v Ratečah na Gorenjskem
(SLA T008) 203
Il dialetto Zeglano a Rateče nella regione
della Gorenjska (SLA T008)
Ziljsko (Gailtal) Dialect at Rateče,
Upper Carniola (SLA T008)
- Tjaša Jakop:** Slovenski kraški
govor Sovodnj ob Soči 215
La parlata carsica Slovena di Savogna d'Isonzo
The Local Dialect of Sovodnje ob Soči
Savogna D'Isonzo) in the Westernmost
of the Karst Dialect
- Klara Šumenjak:** 1. in 2. sklanjatev
samostalnikov ženskega spola
v koprivskem govoru: uporabnost
korpusne obdelave podatkov pri
oblikoslovni analizi narečnega govora 225
Prima e seconda declinazione dei sostantivi
femminile nella parlata di Kopriva sul
Carso: l'utilità dell'elaborazione dei dati
dai corpora nell'analisi morfologica
della parlata dialettale
First and Second Declension of Feminine
Nouns in the Dialect of Kopriva
na Krasu: Usefulness of the Corpus
Approach for Morphological
Analysis of Dialects
- Metka Furlan:** Iz Primorske leksike IV 237
Dal lessico del Litorale IV
From Primorska lexis IV
- Anja Zorman & Nives Zudič Antonič:** Intercultural
Sensitivity of Teachers 247
Sensibilità interculturale tra gli insegnanti
Medkulturna občutljivost učiteljev
- Nada Poropat Jeletić:** Dijatopijska
rasprostranjenost recepcije
kodnoga preključivanja u Istri 259
Stratificazione diatopica della ricezione
della commutazione di codice in Istria
Diatopic Stratification of the Code-Switching
Reception in Istria

Pavel Jamnik & Bruno Blažina: Po več kot sto letih odkrita prava Ločka jama (nad vasjo Podpeč na Kraškem robu) 273 <i>Dopo oltre cent'anni scoperta la vera Ločka jama (sopra il villaggio Popecchio sul ciglione carsico)</i> <i>The Real Ločka Cave Discovered After More Than Hundred Years (Above the Village Podpeč on the Karst Rim)</i>	Danijel Baturina: The Struggles of Shaping Social Innovation Environment in Croatia 323 <i>La lotta della formazione dell'ambiente di innovazione sociale in Croazia</i> <i>Prizadevanja za oblikovanje družbeno inovacijskega okolja na Hrvaškem</i>
Marija V. Kocić & Nikola R. Samardžić: Dve strane jednog napada: otmica britanskog trgovačkog broda Adventure 1718. godine 293 <i>Due lati di un attacco: il rapimento della nave mercantile britannica Adventure nell'anno 1718</i> <i>Dve plati enega napada: ugrabitev britanske trgovske ladje Adventure leta 1718</i>	Kazalo k slikam na ovitku 335 <i>Indice delle foto di copertina</i> 335 <i>Index to images on the cover</i> 335
Cezar Morar, Gyula Nagy, Mircea Dulca, Lajos Boros & Kateryna Sehida: Aspects Regarding the Military Cultural-Historical Heritage in the City Of Oradea (Romania) 303 <i>Aspetti relativi al patrimonio militare culturale-storico nella città di Oradea (Romania)</i> <i>Vidiki vojaške kulturno-zgodovinske dediščine v mestu Oradea (Romunija)</i>	Navodila avtorjem 337 <i>Istruzioni per gli autori</i> 339 <i>Instructions to Authors</i> 341

SLOVENSKI KRAŠKI GOVOR SOVODENJ OB SOČI

Tjaša JAKOP

ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, Novi trg 2, 1000 Ljubljana, Slovenija
e-mail: tjasa.jakop@zrc-sazu.si

IZVLEČEK

V članku je predstavljen govor kraja Sovodnje ob Soči (Savogna d'Isonzo), ki spada v kraško narečje primorske narečne skupine na slovansko-romanski jezikovni meji. Vas leži na skrajnem zahodnem robu kraškega narečja (na italijanski strani meje). Govor je opisan na glasoslovni in leksikalni ravnini, dotakne pa se tudi oblikoslovne in skladenjske ravnine. Poleg prevladujočih avtohtonih slovanskih izrazov najdemo veliko romanizmov in tudi precej germanizmov.

Ključne besede: dialektologija, primorska narečna skupina, kraško narečje, narečno glasoslovje, oblikoslovje in besedje

LA PARLATA SLOVENA CARSICA DI SAVOGNA D'ISONZO

SINTESI

L'articolo presenta la parlata di Savogna d'Isonzo (Sovodnje ob Soči) che viene annoverata tra i dialetti carsici del gruppo dialettale litoraneo sul confine linguistico slavo-romanico. Il villaggio si trova all'estremità occidentale del dialetto carsico (sul versante italiano del confine). La parlata viene descritta sul piano fonologico e lessicale, inoltre si allarga anche al piano morfologico e sintattico. Oltre alle espressioni slave autoctone dominanti, ci sono molti romanismi e anche parecchi germanismi.

Parole chiave: dialettologia, gruppo dialettale litoraneo, dialetto carsico, fonologia dialettale, morfologia e lessico

UVOD

Krajevni govor Sovodenj spada v kraško narečje, ki ga uvrščamo v primorsko narečno skupino, in sicer predstavlja mejo na slovansko-romanskem stiku. Rezultat romanskega stika so mnogi romanizmi, ki jih najdemo v govoru, najdemo pa tudi nekaj splošnih (predvsem starejših) germanizmov, ki so značilni za večji del slovenskega jezikovnega prostora.

Logar ugotavlja, da je »kraško narečje [...] drugotno, nastalo po prekrivanju starejše zahodnoslovenske (beneško-briške) narečne osnove z notranjskimi narečnimi prviniami« (Logar, 1993, 127). Po sinhroni delitvi slovenskih narečij na osnovi mlajših jezikovnih pojavov se v različne narečne skupine uvrščajo narečja, ki so po izvoru lahko zelo raznorodna, tj. ki prvotno pripadajo različnim narečnim ploskvam po Riglerju (Rigler, 1963, 47). Taka je tudi primorska narečna skupina: a) koroška narečna ploskev: rezijansko; b) obsoško-idrijska narečna ploskev: obsoško; c) beneško-kraška narečna ploskev: tersko, nadiško, briško, banjško in kraško (po Šekli, 2009, 295).

Avtorica prispevka se že od leta 1998 ukvarja predvsem z raziskovanjem govorov štajerske in panonske narečne skupine, v okviru dela za Slovenski lingvistični atlas (SLA) pa je zbirala narečno gradivo tudi v zamejstvu in tako leta 2017 po več kot 40 letih, odkar je bilo gradivo prvič zapisano na terenu (nezanesljiv študentski zapis, gl. naslednje poglavje), ponovno stopila v stik s slovensko govorečimi domačini in zbrala narečno gradivo v vasi Sovodnje ob Soči na skrajnem zahodnem robu kraškega narečja. Narečno gradivo je zapisala in analizirala po jezikovnih ravninah (glasoslovni, leksikalni, oblikoslovni in skladenski). Namen prispevka je ugotoviti, koliko se je narečje v času 40 let spremenilo in ali se je jezikovna kompetenca govorcev tega slovenskega narečja morebiti zmanjšala ter prispevati k poznavanju pestrosti slovenskih narečij, ki se – zlasti na obrobju slovenskega jezikovnega prostora, tj. v zamejstvu – še bolj spreminjajo in ponekod tudi izginjajo (dvojezičnost zamenja jezik večine).

NAREČNO GRADIVO¹

Narečno gradivo za Sovodnje je bilo prvič zbrano po vprašalnici za SLA leta 1975. Zapisal ga je študent France Mermolja, profesor Tine Logar pa je pripisal,

da zapis ni zanesljiv. Zapise govorov imajo naslednji bližnji kraji mreže za SLA: Šempeter pri Gorici (T100), ki ga je istega leta 1975 zapisala Ana Merljak, Miren (T102), ki so ga zapisali Tine Logar (1954), Lucija Budin (1967) in Marta Pavlin (1981) ter Doberdob – Doberdò del Lago (T105) in Opatje selo (T106), ki ju je zapisal Tine Logar (prvega 1969 in drugega že 1954). Sovodnjski govor se od naštetih loči le po refleksih za psl. glas *jat* (**ǣ*), npr. *'die:kla* (Sovodnje) : *'diakla* (Miren), refleksih za stalno dolgi **ē* in novoakutirani **è-*, npr. *'pię:č* 'peč' (Sovodnje) : *'pič* (Miren). Sovodnjski govor ima tudi več romanizmov (npr. *kænd'rię:ȝa* 'stol z naslonjalom', *'ki:kərca* 'skodelica', *rənčē'li:ca* 'vrsta kosirja').

Govor kraja *Sovodnje ob Soči* (*Savogna d'Isonzo*) spada v kraško narečje primorske narečne skupine, ki se govori po zahodnem delu Krasa in v spodnji Vipavski dolini.² Vas leži na skrajnem zahodnem robu tega narečja (na italijanski strani meje) in ima pribl. 800 prebivalcev. Ime vasi Sovodnje (narečno *Se'ȝa:dne*) pomeni sovodje oz. sotočje; blizu Sovodnj se namreč reka Vipava izliva v Sočo (nar. *'Sȝo:ča*) na stiku kraške planote in Vipavske doline. Vaščani se imenujejo Sovodnjci (ed. *Se'ȝa:danc*).³ Vas se deli na več delov, ki nosijo stara ledinska imena: severni, najstarejši del vasi se imenuje Škrlje (*S'krli:rl'e*) po *škrlih*⁴ (kamnitih ploščah oz. tlakovcih), južni del vasi ob Vipavi se imenuje Vas (*'Va:s*), del vasi ob glavni cesti do cerkve je Legar (*'Liȝ:ȝar*), del vasi za cerkvijo Gasa (*'Ga:sa*), del vasi pri občini, kjer so nekoč cepili les, se imenuje Cepa (*'Ciȝ:pa*); drugi deli so še Klanec (*K'la:nc*), Potok in Dolina.⁵

V mreži za Slovenski lingvistični atlas (SLA), ki zajema danes že 417 točk (krajev), imajo Sovodnje št. 101 (T101).⁶ Prvemu zvezku SLA, ki je izšel 2011 in vsebuje vprašanja iz pomenskega polja 'človeško telo, bolezen in družina', je 2016 sledil drugi, ki vsebuje vprašanja iz pomenskega polja 'kmetija', tj. samostalniki in glagoli, ki opisujejo kmečko hišo, njene prostore in dele ter predmete v slovenski kmečki hiši, kmečka poslopja in kmečko delo. V zadnjih letih se je naša zbirka narečnega gradiva razširila in obogatila. Dobili smo tudi gradivo do sedaj še nezapisanih krajev oz. točk: prvotna mreža točk je iz 404 narasla na 413 (predvsem točke v obmejnih ali zamejskih področjih). Članek ima za osnovo narečno gradivo, ki ga je avtorica zbrala na terenu (leta 2017), in ga primerja s starejšim gradivom, zbranim leta 1975.

1 Prispevek je nastal v okviru programa P6-0038, ki ga financira ARRS. Besedilo je bilo pripravljeno z vnašalnim sistemom ZRCola, ki ga je na ZRC SAZU v Ljubljani (www.zrc-sazu.si) razvil Peter Weiss.

2 Z govori kraškega narečja se ukvarjajo tudi drugi slovenski dialektologi, npr. Rada Cossutta z govorom Križa pri Trstu (2001, 2002, 2005) in Klara Šumenjak z govorom Koprive na Krasu (2011, 2013a, 2013b, 2016), o sovodnjskem narečju pa so pisali tudi domačini: Kulturno društvo Sovodnje je leta 2002 izdalo publikacijo *Družinska imena v Sovodnjah*, na koncu katere je tudi slovarček narečnih besed s prevodi v knjižno slovenščino.

3 M. Snój (2009b, 391): »Sovódnje -denj ž. mn., v *Sovódnjah*, prid. *sovódnjski*, preb. im. *Sovódnjec*, -njka, nar. kraj. im. *Souȝadȝa*, u *Souȝadȝax*, preb. im. *Sȝouȝadanc* [morda po SLA T101 iz 1975: *Souȝadȝa*, u *Souȝadȝax*, *Souȝadȝanc*; op. T. J.]«.

4 Primer iz SSKJ: »š *skrilami* tlakovano kraško dvorišče«.

5 Podrobneje o lastnih imenih v: *Družinska imena v Sovodnjah* (2002).

6 Veliki T pred trimesčno številko pomeni točko kraja oz. govora iz SLA (navadno so to manjši kraji oz. vasi).

Zbiranje gradiva je potekalo z metodo snemanja prosto govorjenih besedilih in z metodo terenske ankete (po vprašalnici za Slovenski lingvistični atlas – SLA). Glavna informatorka je bila domačinka Aleksandra (Sandra) Milocco, roj. Batistič leta 1948 v Sovodnjah ob Soči (Škrlje). Prvič pa je govor leta 1975 po vprašalnici za SLA zapisal France Mermolja; informatorka je bila Marja Pauletič, 74 let. Staro gradivo je zapisano v starejši fonetični transkripciji; pri teh zapisih je dodana letnica [1975].

GLASOSLOVJE

Govor pozna samo jakostno (tj. netonemsko) naglaševanje; tonemska nasprotja so odpravljena. Tudi kolikostna nasprotja so zaradi podaljšanja kratkih naglašanih samoglasnikov v zadnjem ali edinem zlogu odpravljena in nadomeščena s kakovostnimi: naglašeni samoglasniki so lahko samo dolgi; kratki so le nenaglašeni.

Vokalizem

Samoglasniški sistem dolgih naglašanih samoglasnikov je enoglasniško-dvoglasniški: *i*, *iɛ*:/*iə*ː, *e*, *ie*ː, *ə*, *a*, *u*ː, *uo*ː/*uə*ː, *o*, *u* + *ə*:*r*; ti so se razvili iz naslednjih psl. Samoglasnikov:

– psl. jat (**ě*) > *iɛ*: ('*liɛ*:xa 'greda' (toda *rāzuər* [1975]), '*ciɛ*:pəc ('*čīapəc*' [1975]), '*po*'*liɛ*:no ('*poliəno* [1975]), '*diɛ*:kla ('*dīakla* [1975]), '*ciɛ*:sta, '*ko*'*liɛ*:no ('*koliəno* [1975]), '*miɛ*:sec, '*m*'*liɛ*:ko, '*st*'*riɛ*:xa ('*strīaxa* [1975]), '*s*'*viɛ*:ča ('*svīəča* [1975]), '*z*'*viɛ*:zde; '*biɛ*:lo, '*liɛ*:p, '*s*'*liɛ*:p ('*slīəp* [1975]); '*po*'*liɛ*:ti:n

– sekundarno (umično) naglašeni *e*, *o* in polglasnik so podaljšani ('*čīe*:lo ('*čīēlo* [1975]), '*riɛ*:bre ('*riēbro* [1975]), '*sīe*:stra ('*sīēstra* [1975]), '*tīe*:ta ('*tīēta* [1975]), '*žīe*:na ('*žīēna* [1975]), '*nīe*:se ('*nīēsə* [1975]), '*riɛ*:če, '*piɛ*:ča [1975], '*tīɛ*:ča [1975]; '*nūo*:ɟa 'noga' ('*nūōɟa* [1975]), '*kūo*:za ('*kūōza* [1975]), '*kūo*:sa, '*u*o:da; '*mə*:ɟla ('*məɟla* [1975]), '*s*'*tə*:za ('*stəza* [1975]), '*də*:ske;

– stalno dolgi **ē* in novoakutirani **è* > *iɛ*:/*iə*ː ('*liɛ*:t 'led' ('*līət* [1975]), '*piɛ*:č 'peč' ('*pīəč* [1975]), '*pe*'*piɛ*:ūđ; '*žiə*:nska 'ženska', '*riə*:ku 'rekel');

– stalno dolgi **ō* > *uo*ː/*uə*ː ('*nūo*:ɟ ('*nūōɟ* [1975]), '*kūo*:st ('*kūōst* [1975]), '*nūo*:č 'noč' ('*nūōč* [1975]), '*būə*:x 'bog', '*rūə*:x 'rog');

– psl. nosni samoglasnik (**ę*) > *a*: ('*pa*:tək 'petek' ('*pātək* [1975]), '*ra*:p 'rep', '*ja*:tre 'jetra' ('*jātrə* [1975]), '*da*:təl'ca 'detelja', '*ža*:ja 'žeja', '*p*'*la*:sət 'plesati', '*p*'*la*:šəm 'plešem', '*ɟ*'*la*:dijo 'gledajo', '*ɟ*'*ra*:mo 'gremo', *se je za*'*ča*:lo 'začelo', ('*ni*:səm) *u*'*ta*:ɟənlə ('*nisem* utegnila'; '*st*:a:ɟnet '*pa*:te 'stegniti pete, umreti' ('*stāɟnet pātə* [1975]); izjema je leksem '*piɛ*:t 'pet' z dvoglasniškim refleksom;

– psl. nosni samoglasnik (**o*) > *uo*ː/*uə*ː ('*ob*'*rūo*:č, '*z*'*uo*:p 'zob' ('*zūəp* [1975]), '*ɟo*'*lūo*:p, '*p*'*uə*:pək ('*pūəpək* [1975]), '*m*'*uə*:š 'mož' ('*mūəš* [1975]), '*ɟ*'*uə*:ba, '*ɟ*'*uə*:bec, '*t*'*uə*:ča 'toča', '*k*'*lūo*:p, '*s*'*uə*:set ('*suōsət* [1975]), toda '*rə*:ka 'roka' ('*rəka* [1975]);

– za dolgi naglašeni polglasnik imajo a-jevski refleksi ('*va*:s, '*da*:n, '*la*:n, '*ma*:ša, '*sa*:nje (toda '*mə*:x 'mah'), za kratkega pa polglasniškega ('*pə*:s, '*də*:š);

– stalno dolgi in staroakutirani **r* > *ə*:*r*: ('*čə*:rna ('*čārni* [1975]), '*də*:rve ('*dārva* [1975]), '*mə*:rlič ('*mārlič* [1975]), '*və*:rt ('*wārt* [1975]), prav tako tudi nenaglašeni *r* ('*pər*'*ɟi*:šče 'prgišče');

– za kratki *u* imajo o-jevski refleksi: '*ɟro*:nt 'kmetija' ('*ɟrōnt* [1975]), '*krō*x 'kruh' [1975].

Konzonantizem

Za konzonantizem je najbolj značilen spirantizirani soglasnik *ɟ*: '*ɟ*'*la*:va 'glava', '*ɟ*'*ə*:rlo 'grlo' ('*ɟərlo* [1975]), '*ɟ*'*uə*:ba 'goba', '*ɟ*'*nūo*:ɟ ('*nūōɟ* [1975]), '*ɟ*'*rūo*:zdje, '*ɟ*'*ə*:ɟla 'igla', '*ku*:ɟa 'kuga' ('*kūɟa* [1975]), '*uə*:ɟl'e 'oglje', '*s*'*nīe*:x, '*ɟ*'*ro*:nt 'kmetija' ('*ɟrōnt* [1975]), '*ciə*:ɟu 'opeka' ('*cīəɟu* [1975]), '*bə*'*tīə*:ɟa 'trgovina'; '*ɟ*'*ə*:rde 'grde', '*nje*'*ɟo*:va, '*ža*:ɟət 'žagati' ('*žāɟət* [1975]), '*po*'*ma*:ɟa 'pomaga', *se* *l*'*ɟ*'*ə*:š 'lažeš', *si* *l*'*ə*:ɟou 'si lagal';

– govor je ponekod ohranil nekatere mehčane soglasnike, npr. *n* ('*b*'*ri*:nie ('*brīnə* [1975]), '*cu*:nia ('*cūnīa* [1975]), '*č*'*rɛ*:šnie, '*lu*'*ba*:na 'lobanja' ('*lubāna* [1975]), '*ɟ*'*ospo*:di:na ('*ɟospodīna* [1975]), '*nī*:va ('*nīva* [1975]), '*vi*:šnia in *l*' ('*c*'*uə*:kl'a ('*cūəkl'a* [1975]), '*k*'*l*:u.č ('*kīūč* [1975]), '*m*'*rə*:l'i:šče ('*mṛəulīščə* [1975]), '*u*o:l'e 'olje', '*v*'*uə*:l'a 'volja'; '*ɟ*'*l*:u:x 'gluh' ('*ɟl'ūx* [1975]); '*p*'*uə*:le 'polje' [1975];

– skupina -šč- je ohranjena: '*pər*'*ɟi*:šče 'prgišče' ('*pərɟiščə* [1975]), '*mṛə*ūđ'i:šče ('*mṛəulīščə* [1975]), '*oɟ*'*nī*:šče 'ognjišče' ('*oɟnīšče* [1975]), '*topo*'*ri*:šče ('*toporīščə* [1975]), *tə*:šč;

– ohranjena je skupina čre, žre: '*č*'*rɛ*:šnie 'češnjje', '*ž*'*rɛ*:jbe ('*žrēbe* [1975]); '*č*'*rɛ*:pja 'črepinja' ('*črēpīna* [1975]), '*č*'*riə*:ve 'čreva (mn.)' ('*črīəvə* [1975]);

– prvotni soglasniški skupini *tl* in *dl* sta asimilirani v *l* (*je pol*'*je*:la 'pojedla', '*p*'*uo*:le 'potlej' itd.);

– prekozložna asimilacija *s*-š > š-š (*se je po*'*šə*:šu 'posušil', *səm* *š*'*li*:šau);

– asimilacija *tj* > č ('*če*: 'tja');

– naglašeni -*ol*- > *ou* > *o*: ('*bo*:xe 'bolhe'); nenaglašeni -*ol*- > *ou* > *u* (*papu*'*da*:n 'popoldan').

OBLIKOSLOVJE⁸

Pred Ramovšem se je s slovenskim narečnim oblikoslovjem ukvarjal že Karl Štrekelj v prvi sinhrono zasnovani oblikoslovni monografiji pregibnih besednih vrst *Die Morphologie des Görzer Mittelkarstdialectes*

7 Najverjetneje gre za napako pri zapisu (č namesto c), op. T. J.

8 Drugačen refleksi za jat najdemo v položaju ob *r*, npr. '*č*'*rɛ*:šnie 'češnjje', '*ž*'*rɛ*:jbe ('*žrēbe* [1975]), '*č*'*rɛ*:pja 'črepinja' ('*črēpīna* [1975]).

iz leta 1886/1887, ki se omejuje na en sam govor kraškega narečja. Sicer pa so bile vse dosedanje obravnave oblikoslovja bolj ali manj zgodovinsko-razvojno zasnovane. Prvo takšno diahrono delo je Oblakova *Zur Geschichte der nominalen Declination im Slovenischen* (1888–1892), v kateri je predstavljena samostalniška sklanjatev v slovenskem jeziku v odnosu do stare cerkvene slovanščine in drugih slovanskih jezikov (po Jakop, 2008, 21).

Samostalnik

Srednji spol je ohranjen: *'u:oko* (*uōkno* [1975]), *'čije:lo* (*čijelo* [1975]), *'gā:rlō* (*gārlo* [1975]), *s'tije:yno* (*stijeyno* [1975]), *ko'lije:no* (*koljāno* [1975]), *'u:xo* (*ūxo* [1975]), *'uā:ko* (*uāko* [1975]), *po'lije:no* (*poljāno* [1975]), *prest'ra:lo* (*prestrālo* [1975]), *m'liā:ko*, *'liā:to* 'leto', *me'suā:*, *nā'būā:* (*nebūā* [1975]), *se'nūo:* 'seno' (*senūā* [1975]), *rijebrā* [1975], *pūal'ə* [1975], *mūarjə* [1975]. Množinski samostalnik *vrata* ima končnico ž. sp.: *u'ra:te* (*urātə* [1975]), prav tako tudi drugi množinski samostalniki ali množinske oblike samostalnikov (*'ja:tre* (*jātrə* [1975]), *'u:ste* (*ūstə* [1975]), *o'bā:rve* (*obārva* [1975]), *'rije:bre* (*rijēbrə* [1975]), *č'riā:ve* 'čreva (mn.)' (*črjāvə* [1975]), *'dā:rve* (*dārvə* [1975])).

Od naglasnih posebnosti poznajo terciarni umik cirkumfleksa: *'u:xo* (*ūxo* [1975]), *'uā:ko* (*uāko* [1975]), toda *o'či:* (*očī* [1975]); naglaševanje na končnici je redko (npr. *'miē:t* (*mīət* [1975]) – *'miē:da*; *'pā:s* – *od pā:sa* – *'pā:su* – *pār pā:si* itd., toda *'va:s* – *vā'si:*); poznajo premično naglaševanje na osnovi (*'suō:set* (*suōsət* [1975]) – *so'siē:da*). Zanimiv je samostalnik *las*, ki je v obravnavanem govoru ženskega spola: *'e:na* *'la:s* (*lās* [1975]), *'e:ne* *la'si:*; *lā'si* (1 mn.), toda *lā'sa:* (T mn.), *lāsā* [1975]) in *ro'xa:* ('rog', T mn.), saj imajo za *ę* a-jevski refleks, npr. *tālātə* (R ed.), *tālātə* (1 mn.), *tālāt* (R mn.) [1975].

Ker je izglasni *-o* ponekod prešel v *-u* (*se je s'fri:šalu* 'se je očistilo, osvežilo'; *'su:xu* 'suhō'; *ku su* 'ko so'), ima sam. ž. sp. v tožilniku namesto knjižne končnice *-o > -u*: *'ki:kārcu* 'skodelico', *ž'li:cu*, *'ja:pku* (T ed.), *u m'la:čnu* *'u:odu* (O ed.), *'žu:pu* 'juho', *špi'na:žu* 'špinačo'; *'i:ma* *'pu:pku* 'ima deklico, hčerko', *'pi:t* *'u:odu*, *smo sa'di:li* *čē'bu:lu*, *ša'lo:tku* in *s'ja:li* *so'la:tu*, *kole'ra:bu*; *mizu* [1975], *lipu* [1975].

Sklanjanje sam. m. sp.:

ed.	1. 'si:n, 2. 'si:na, 3. 'si:nu, 4. 'si:na, 5. pər 'si:ni, 6. zəs 'si:nəm
mn.	1. 'si:ni, 2. 'si:nu/si'no:u, 3. 'si:nəm, 4. 'si:ne (sīnə [1975]), 5. pər 'si:nəx, 6. zəs 'si:nəmi
dv.	1. 'si:na, 4. 'si:na

Ednina

1. moška sklanjatev – Ednina			
	Praslovanska debla ⁹	Sovodnje	Kopriva ¹⁰
	*-u- (sin)	(sin)	(sin)
		ž ⁺	ž ⁺
		trda	trda
I	*-ь	-ø	-ø
R	*-u	-a	-a
D	*-oū-i	-u	-i
T	*-ь	-a	-a
M	*-u	-i	-i
O	*-ь-мь	-əm	-əm

Množina

1. moška sklanjatev – Množina			
	Praslovanska debla	Sovodnje	Kopriva
	*-u- (sin)	(sin)	(fant)
		ž ⁺	ž ⁺
		trda	trda
I	*-oū-e	-i	-je
R	*-oū-ь	-u/-'o:ū	-oū
D	*-ь-мь	-əm	-əm
T	*-y	-e/-ə	-e/-ə
M	*-ь-хь	-əx	-ix/-əx
O	*-ь-mi	-əmi	-mi/-əmi/-emi

Dvojina

1. moška sklanjatev – Dvojina			
	Praslovanska debla	Sovodnje	Kopriva
	*-u- (sin)	(sin)	(brat)
		ž ⁺	ž ⁺
		trda	Trda
I	*-y	-a	b'rata
R	*-o-vu	-u/-'o:ū	b'ratoū
D	*-ь-ma	-əm	b'ratəm
T	*-y	-a	b'rata
M	*-o-vu	-əx	b'ratəx
O	*-ь-ma	-əmi	b'ratmi

9 Preglednice praslovanskih vzorcev so povzete po Babič (2008).

10 Preglednice za govor Koprive na Krasu so povzete po Šumenjak (2016).

Sklanjanje sam. ž. sp.:

ed.	1. k'ra:va, 2. k'ra:ve (krāvə [1975]), 3. k'ra:vi, 4. k'ra:vu, 5. pər k'ra:vi, 6. zəs k'ra:vu
dv. = mn.	1. k'ra:ve (krāvə [1975]), 2. k'ra:u, 3. k'ra:vəm, 4. k'ra:ve (krāvə [1975]), 5. pər k'ra:vəx, 6. zəs k'ra:vəmi

Sklanjanje sam. s. sp.:

ed.	1. 'u:kno, 2. 'u:kna, 3. 'u:kni, 4. 'u:kno, 5. pər 'u:kni, 6. səz 'u:knəm
mn.	1. 'u:kna, 2. 'u:kən, 3. 'u:knəm, 4. 'u:kna, 5. pər 'u:knəx, 6. səz 'u:kni
dv.	1. 'u:kna, 4. 'u:kna

ed.	1. t̪iɛlo, 2. t̪əlātə, 3. t̪əlātu, 4. t̪iɛlo, 5. pər t̪əlātu, 6. səz t̪əlātəm [1975]
dv. = mn.	1. t̪əlātə, 2. t̪əlāt, 3. t̪əlātəm, 4. t̪əlātə, 5. pər t̪əlātəx, 6. səz t̪əlāti [1975]

Osební zaimék

Narečja na skrajnem zahodu in skrajnem jugovzhodu dvojninskih zaimenskih oblik nimajo niti v 1. m. sp.; namesto teh imajo množinski obliki *mī* in *vī* (po Jakop, 2008, 83). Takšno stanje izkazuje zahodni del primorskih narečij in jugovzhodni del dolenske narečne skupine, npr. zahodni del banjškega podnarečja (Ročinj/T089 – *mī:*, Kanal/T091 – *mī:*) in dve točki kraškega narečja (Grgar/T096 – *mī:*, *məd'ru:ye*, **Sovodnje**/T101 – *mī:*).

Popolno nadomeščanje dvojninskih oblik z množinskimi v stranskih sklonih je značilno za narečja na skrajnem zahodu in jugovzhodu, kjer imajo namesto *naju*, *vaju* in *nama*, *vama* samo množinsko obliko *nas*, *vas* in *nam*, *vam* (po Jakop, 2008, 86), npr. tersko (Viškorša – Monteperta/T062 – *'nas*, *'nan*), nadiško (Ošnje – Osgnetto/T081 – *'nas*, *'nan*), briško (Medana/T084 – *'nəs*, *'nəm*), banjško podnarečje (Ročinj/T089 – *'nəs*, *'nəm*), kraško (Solkan/T097 – *'na:s*, *'na:m*, **Sovodnje**/T101 – *'nə:s*, *'nə:m*) in notranjsko (Podnanos/T133 – *'nə:s*, *'nə:m*, Hrušica/T152 – *'nas*, *'nam*).

Glagol

Kot za mnoga primorska narečja je značilna tvorba ponavljalnih glagolov s pripono *-av-a-* (*-(av)ati* *-(av)am*), ki po funkciji ustreza knj. *-ovati* *-ujem*: *ku'pa:vət* – *ku'pa:vam*,¹¹ *obrə'zə:vət* – *obrə'zə:vam*, *obde'la:vət* – *obde'la:vam*. Atematske glagolske končnice so se posplošile tudi pri tematskih glagolih (npr. *'diə:laste*, *'mo:raste*, *'rje:česte*). Deležniška oblika glagola *misliti*

je nastala po disimilaciji na stiku (**mislila* > **mislla* > *misnla*): *səm* *'mi:sənla*. Glagolska dvojina ni ohranjena: *'ja:st ən b'rə:t* *'i:mamo*, *'jə:s ən* *'ma:ma na'bi:ramo*, *'no:no ən* *'no:na* *'la:dijo*, *'ra:mo* 'greva/gremo'.

BESEDJE

V besedju, značilnem za to obmejno področje, poleg avtohtonih izrazov najdemo precej germanizmov in romanizmov (vir: Bezljaj, 1976–2007; Boerio, 1867; Brecelj, 2005; DELI, 1999; SLA I; SLA II; SSKJ; Snoj, 2009a).

Neprevzete – slovanske besede

b'ri:sənca (*brišənca* [1975]) 'brisača' < **brysnica* ← **brysati* 'drgniti' [SLA 2.2];

'ciə:pəc (*čīapəc* [1975]) < **cěpъcъ* ← **cěpiti* 'cepiti, sekati';

'diə:kla (*dīakla* [1975]) < **dětъkъla* ← **dětъ* 'otrok' [SLA 1.2];¹²

dru'ži:na (*dəržina* [1975]) < **družina* ← kolektiv od **drugъ* 'sopotnik, tovariš, prijatelj' [SLA 2.2];

'yubə:nca 'vrsta potice' < **gubanica* ← **gubanъ* ← psl. **gubati* < **upognjena*, nagubana, zavita (pogača);

x'či: (toda *xčīar* [1975]) 'hči' < psl. **dъt'i*, rod. **dъt'ere* 'hči' [SLA 1.2];

x'la:pəc (*xlāpəc* [1975]) < psl. **xolpъcъ* ← **xolpъ* 'sluga, suženj, fant' [SLA 1.2];

'liə:xa 'greda' < **lěxa* 'gredica, pas obdelane zemlje' [SLA 2.2];

'me:sək (*mēsək* [1975]) 'mezinec', nejasno, morda po redukciji iz **mezinec* < **mēzinъkъ* ← **mēzinъ* **'najmanjši*' [SLA 1.2];

'yū:ča (*yōča* [1975]) 'oče' < **otъča* ← zv. ed. **otъče* < **otъcъ* 'oče' ← **otъcъ* 'oče' [SLA 1.2];¹³

po'liə:no (*polīano* [1975]) < **polěno* 'kar gori' ← **polěti* 'goreti' [SLA 2.2];

pər'ja:tu (*pərjātu* [1975]) < **prъjate'ъ* ← **prъjati* 'dobro želeti, ljubiti, rad imeti' [SLA 1.2];

prest'ra:lo (*prestrālo* [1975]) 'rjuha' < **per-stiradlo* 'pregrinjalo' (← **per-stirati* 'pregrinjati') [SLA 2.2];

'ru:sa 'rdeča' < **rusъ* 'rdeč' < **rud-s-ъ* 'rdečkast, rjavkastordeč' [SLA 1.2];

'si:n (*sīn* [1975]) < **synъ* 'sin' [SLA 1.2];

s'ta:rši (*stārši* [1975]) < **starši* < **starčъšī* [SLA 1.2];

s'tri:c (*strīc* [1975]) < **strъjъcъ* ← **strъjъ* 'stric, očetov brat' [SLA 1.2];

'šyū:be (*šūabe* [1975]) 'ustnice' < **šoba* [SLA 1.2] < **čbnōba* 'štrleča ustnica, nekaj štrlečega' (ESJ, 2009a, 733)

'ta:st (*tāst* [1975]) < **tastъ* 'tast' [SLA 1.2];

'ta:šča (*tāšča* [1975]) < **tšča* 'tašča' < **tštja* ← **tstbъ* 'tast' [SLA 1.2];

'tiə:ta (*tīēta* [1975]) < **teta* 'teta' [SLA 1.2];

11 O tem govori že J. Rigler v oceni Ramovševe Morfologije slovenskega jezika (2001, 464).

12 Na neustrezno rekonstrukcijo opozarja Furlan (2016, 632).

13 Na neustrezno rekonstrukcijo opozarja Furlan (2016, 632–633).

Germanizmi

- ciə:yu* (*cīəyu* [1975]) 'opeka' < *(*cęǵl*)-*ɔ* ← stvnem. *ziagal* (← lat. *tegula* 'opeka') [SLA 2.2];
ɣ'lə:š (*ɣlāš* [1975]) 'steklo, kozarec' < *(*glaz*)-*ɔ* ← srvnem. *glas* 'steklo, steklen kozarec' [SLA 2.2];
ɣ'ro:nt (*ɣrōnt* [1975]) 'kmetija' < *(*grunt*)-*ɔ* ← srvnem. *grunt* 'tla, zemlja, posestvo', nem. *Grunt* 'tla, zemlja, temelj, osnova' [SLA 2.2];
'ko:ɥter 'odeja' < *(*kolter*)-*ɔ* ← nem. *Kolter* 'poljnena prešita odeja' [SLA 2.2];
s'kə:di:n (*skādin* [1975]) 'skedenj' < *(*skɔdn*)-*ɔ* ← stvnem. *scugin*, *scugina* 'skedenj, gumno' [SLA 2.2];
š'pa:ryərt (*špārɣərt* [1975]) 'štedilnik' < *(*šparget*)-*ɔ* ← nem. *Sparherd* 'štedilnik, peč, s katero varčujemo' [SLA 2.2];
š'tiə:nɣe (*štīənyə* [1975]) 'stopnice' < *(*šteng*)-*ɣ* ← srvnem. *stēge*, *stiege* 'stopnice' s sekundarnim *-n-* [SLA 2.2];
'šu:bla 'lopata' < *(*šubl*)-*a* ← srvnem. *schüvel* 'lopata' < nem. *die Schaufel* 'lopata';
ž'la:xta (*žlāxta* [1975]) 'rod' < *(*žlaxt*)-*a* ← stvnem. *slahta* 'pleme, rod, izvor' [SLA 1.2];

Romanizmi

- bə'tiə:ɣa* 'trgovina' ← furl. *buteghe*, (trž.) it. *bottega* 'trgovina, delavnica';
bə'tɥə:n 'gumb' ← furl. *boton* 'gumb', it. *bottone* 'gumb';
'čɥə:təst (*čūətəst* [1975]) 'šepav' < *(*čot*)-*ast*-*ɔ* ← it. *ciotto* 'šepav, hrom' [SLA 1.2];
fə'co:ɥ 'robec, ruta' < *(*facol*)-*ɔ* ← it. *fazzoolo* 'robec za brisanje obraza';
fər'ta:lja 'jed iz (stopenih) jajc, ocvrta na maščobi; cvrtje' ← st. furl. **fretal'e*, danes *fertāe*, *fretāe*, *fretāje*, trž. it. *fritalia*, danes *fritaia* < rom. **frīctālia* ← lat. *frīctus*;
fə'š'i:na (*fāšīna* [1975]) 'butara' < *(*fašin*)-*a* ← it. *fascina* 'butara' [SLA 2.2];
'ka:sa (*od u'ra:t*) 'podboj' *(*kas*)-*a* ← furl. *casse* 'okvir' [SLA 2.2];
kənd'ri:ɣa 'stol z naslonjalom' ← it. *cadrega* 'stol z naslonjalom' < lat. *cathedra* 'stol', vlat. *cathēgra*;
'ko:š'in'oɥ 'blazina za pod glavo; vzglavnik' ← furl. *cussignel* 'blazina' [SLA 2.2];
kun'āda [1975] 'snaha' < *(*kun'ad*)-*a* ← furl. *cugnade*, ben. it. *cognada* 'svakinja' [SLA 1.2];
kun'āt [1975] 'svak' < *(*kun'ad*)-*ɔ* ← ben. it. **cugnado* 'svak' [SLA 1.2], furl. *cugnāt*, it. *cognato*;
ku'zi:n (*kužīn* [1975]) 'bratranec' < *(*kužin*)-*ɔ* ← furl. *cusin*, ben. it. *cusin* 'bratranec' [SLA 1.2];
'la:štra (*lāštra* [1975]) 'šipa' < *(*laštr*)-*a* ← it. dial. *lastra* (*di vetro*) '(okensko) steklo' [SLA 2.2]; furl. *lastra*;
mo'liə:te (*molīətə* [1975]) 'burkle' < *(*molet*)-*ɣ* ← furl. *molete* 'klešče (pri ognjišču)' (Brecelj, 2005,

- 460), ben. it. *moleta* 'klešče za žerjavico' (Boerio, 1867, 421) [SLA 2.2];
'no:no (*nōno* [1975]) 'dedek, stari oče' < *(*non*)-*o* ← it. *nonno* 'dedek' [SLA 1.2];
no'vi:c (toda *žīənin* [1975]) 'ženin' < *(*novic*)-*ɔ* ← furl. *nuviz* [SLA 1.2];
no'vi:ca (toda *nevīəsta* [1975]) 'nevesta' < *(*novic*)-*a* ← furl. *nuvice* [SLA 1.2];
pə'rə'da:na (*pə'rədāna* [1975]) 'stena' < *(*paradan*)-*a* ← furl. *paradane* 'deščena pregrada' [SLA 2.2];
pə'rɥə:n (*perūən* [1975]) 'vilice' < *(*piron*)-*ɔ* ← furl., ben. it. *piròn* 'vilice' [SLA 2.2];
'pə:č (*puḡč* [1975]) 'vodnjak' < *(*pɔč*)-*ɔ* ← rom. **puču* < **putju* < lat. *puteus* 'vodnjak' (> furl. *poç*, it. *pozzo*) [SLA 2.2]; Primer: *'Pi:jem* 'u^o:du pə'r s'ta:rmu 'pə:ču.
pi'la:šter 'podboj, obok' < *(*pilaštr*)-*ɔ* ← furl. *pilastr* 'steber', it. *pilaastro* [SLA 2.2];
'pu:niə (toda *pāst pəstī* [1975]) 'pest' < *(*pun*)-*a* ← furl. *pugn*, it. *pugno*; [SLA 1.2];
'pu:pa (*pūpa* [1975]) 'dekle' < *(*pup*)-*a* ← it. *pupa* 'punčka' [SLA 1.2];
rənčə'li:ca 'vrsta kosirja' < *(*ronče-l*)-*ic-a* ← izpeljanka na *-ica* iz furl. izposojenke *roncee* 'vrsta kosirja' (ESSJ III, 1995, 195) s pripono it. *-ella* (s pomenom manjšalnosti);
šə'fi:t (*šəfit* [1975]) 'strop' < *(*šofit*)-*ɔ* ← furl. *sofit* 'strop' [SLA 2.2];
'ši:ɣla 'vedro' < *(*šel*)-*a* ← furl. *sele* 'leseno vedro' [SLA 2.2];
š'ti:rna (toda *studijēnc* [1975]) 'studenec' < *(*čbstern*)-*a* ← rom. **čisterna* < lat. *cisterna* 'podzemni prostor, v katerega se steka kapnica' (ESSJ IV, 2005, 110–111) [SLA 2.2];
štər'ma:c (*štārmac* [1975]) 'blazina za čez celo posteljo' < *(*štramac*)-*ɔ* ← furl. *stramaz*, ben. it. *stramazzo* 'žimnica' ← it. *strame* 'slama, stelja' [SLA 2.2];
tə'la:r (*təlār* [1975]) 'podboj' < *(*telar*)-*ɔ* ← furl. *telār* 'okvir' [SLA 2.2];
'ki:kərca 'skodelica' < *(*kiker*)-*ica* ← izpeljanka na *-ica* iz it. izposojenke *chicchera* 'skodelica srednje velikosti' (DELI, 1999)

SKLADNJA

V narečju najdemo veliko frazemov, ki opisujejo človeške lastnosti, npr. *si bolj 'na:zaj ku 'ra:p od 'pə:sa* 'si zaostal, nazadnjaški'; *je u'ma:zan ku p'ra:səc*, 'za:pri 'ɣu:ɔ:bec itd. Zanimiva je fraza, ki izraža zanikanje: *'ma:nka'da:nc* 'pa kaj še'. Med pogovorom je opaziti veliko t. i. preverjanja razumevanja, npr. *Mi 'ri:ɣ:čemo 'no:no ... Pa vi 'ri:ɣ:česte ...?Kə'kɥo: 'ri:ɣ:česte?*

Kot v drugih primorskih narečjih tudi v sovodenjskem govoru slišimo tipično podvajanje zaimkov (npr. *'me:ni 'mi:j* 'meni mi je' *'ti:ɣ:lo 'bɛt* 'hotelo biti' *s'la:bo*) in tipične veznike in prislove:

Slika 1: Sovodnje ob Soči, 2017 (Foto: Tjaša Jakop).

– veznik 'in': 'čə:rna 'anu 'biɛ:la; 'moja 'no:na an 'ja:s; smo 'jɛ:li 'žu:pu 'juho', me'suɔ:, 'ti:nfan krom'pi:r an špi'na:žu 'špinačo' 'anu na 'pɔ:mplat so'la:tu;

– veznik 'pa': 'pɔ:le pej ...

– veznik 'preden': 'Prɛ:j ku je 'zə:čnila 'zi:ma ...

– prislov 'nekoč': 'E:nkət smo 'miɛ:li ...

– prislov 'dostikrat': 'Duɔ:sti 'buɔ:toɥ səm 'mi:sənla ...

– prislov 'zelo': 'ša:lɔ 'ma:lɔ

UGOTOVITVE

Avtorica v prispevku obravnava govor vasi Sovodnje na skrajnem zahodnem robu kraškega narečja (na italijanski strani meje); po več kot 40 letih je zbrala novo gradivo na terenu (prvi terenski zapis iz leta 1975 je označen kot nezanesljiv) tudi zaradi znanega dejstva, da slovenska narečja v zamejstvu izginjajo hitreje kot v matični domovini (Jakop, 2013, 98). Po vprašalnici za Slovenski lingvistični atlas (SLA) je zbrala obsežno terensko gradivo in ga s sinhronim in

diahronim prikazom obdelala na različnih jezikovnih ravninah: glasoslovni, oblikoslovni leksikalni in delno še skladenjski.

Govor pozna samo jakostno (tj. netonemsko) naglaševanje. Kolikostna nasprotja so odpravljena: naglašeni samoglasniki so dolgi; kratki so le nena-glašeni. Nekatere tipične glasoslovne spremembe v govoru so: psl. *ě, *ě- > iɛ: (m'liɛ:ko 'mleko', 'liɛ:ha 'greda'), *ē, *ē- > iɛ:/iə: (piɛ:č 'peč', 'ziɛ:nška 'ženska'), *ō > uɔ:/uə: ('nuɔ:č 'noč' (nūəč [1975]), 'buɔ:x 'bog'), psl. *ę, *ę- > a: ('pa:tək 'petek', s'ta:ɣnət 'pa:te 'stegniti pete, umreti'), pls. *ǫ, *ǫ > uɔ:/uə: ('zuɔ:p 'zob', 'muɔ:š 'mož', 'tuɔ:ča 'toča', 'suɔ:set), psl. *ò- > uə: ('vuə:l'a 'volja', 'nuə:sim 'nosim').

Sekundarno (umično) naglašeni e, o in polglasnik so podaljšani: 'č̣iɛ:lo, 'ṣjɛ:stra, 'ṭjɛ:ta, 'ṇjɛ:se, 'ṛjɛ:če; 'nuɔ:ɣa 'noga', 'kuɔ:za, 'uɔ:da; 'ṃə:ɣla, s'ṭə:za, 'ḍə:ske. Za dolgi naglašeni polglasnik imajo a-jevski refleks ('va:s, 'da:n, 'ma:ša, 'sa:nje), za kratkega pa polgla-sniškega ('p̣ə:s, 'ḍə:š). Za konzonantizem je najbolj

značilen razvoj $g > \gamma$ (npr. $\gamma'la:va$ 'glava', $\gamma'a:rlo$ 'grlo', $'ci\grave{a}:\gamma u$ 'opeka', $s'ni\grave{e}:\gamma$ 'sneg'). Govor je ohranil mehek soglasnik n (npr. $b'ri:n\acute{e}$, $'cu:n\acute{a}$, $lu'ba:n\acute{a}$ 'lobanja') in l (npr. $k'l'u:\check{c}$, $'v\check{u}a:l'a$ 'volja', $mr\check{a}u'li:s\check{c}e$, $\gamma'l'u:x$ 'gluh').

V govoru je poleg neprevzetih besed, nastalih v kontinuiranem jezikovnem razvoju (npr. $prest'ra:lo$ 'rjuha', $b'ri:s\grave{a}nca$ 'brisača', $'\check{s}y\grave{a}:be$ 'ustnice'), najti tudi mnoge romanizme (npr. $b\grave{a}'ti\grave{a}:\gamma a$ 'trgovina', $b\grave{a}'t\check{u}a:n$ 'gumb', $f\grave{a}'co:u$ 'robec, ruta', $'la:\check{s}tra$ 'šipa', $k\grave{a}nd'ri\grave{e}:\gamma a$ 'stol z naslonjalom', $ku'zi:n$ 'bratranec', $'no:no$ 'dedek', $no'vi:ca$ 'nevesta', $pe'r\check{u}a:n$ 'vilice', $'pu:pa$ 'dekle', $\check{s}\grave{a}'fi:t$

'strop'), pa tudi germanizme (npr. $'ci\grave{a}:\gamma u$ 'opeka', $\gamma'l\grave{a}:\check{s}$ 'steklo, kozarec', $\gamma'ro:nt$ 'kmetija', $\check{s}'ti\grave{a}:nye$ 'stopnice', $'\check{s}u:bla$ 'lopata').

T. i. obmejna narečja ali narečja v stiku z neslovenskimi jeziki ter slovenska narečja v zamejstvu (npr. v Italiji) so se v raziskavah za SLA izkazala kot del narečnega kontinuuma na obeh straneh meje (Jakop, 2013, 98). To stanje izkazuje tudi sovodenjsko narečje, ki se v času 40 let ni bistveno spremenilo, jezikovna kompetenca govorcev slovenščine oz. slovenskega narečja, ki so sodelovali v raziskavi, pa je zelo visoka.

THE LOCAL DIALECT OF SOVODNJE OB SOČI (SAVOGNA D'ISONZO) IN THE WESTERNMOST OF THE KARTS DIALECT

Tjaša JAKOP

SRC SASA, Fran Ramovš Institute of the Slovenian Language, Novi trg 2, 1000 Ljubljana, Slovenia
e-mail: tjasa.jakop@zrc-sazu.si

SUMMARY

This article presents the local dialect of the village Sovodnje ob Soči (Savogna d'Isonzo). It is a part of the Karst dialect in the Littoral dialect group (on the Italian side of the border). The research is based on dialect material collected by the author in 2017 with some comparison with older materials collected in 1975 by student France Mermolja. The article presents this westernmost of the Karts dialect on the border of the Slavic-Romance language contact with the emphases on phonetics and lexicon.

*This dialect has dynamic stress only, and the stressed vowels can only be long. The system of long stressed vowels includes *i:*, *iɛ:/iə:*, *e:*, *ie:*, *ə:*, *a:*, *uo:*, *uo:/uə:*, *o:*, *u:* and *ə:r*. Neuter nouns retain their original gender (e.g. *'uo:kno* (*uõkno* [1975]) 'window'; *'čje:lo* (*čjẽlo* [1975] 'forehead'); *nə'būə:* (*nebūə* [1975] 'sky'), *se'nūo:* *se'na:* (*senūə* [1975]) 'hay'). Dual forms are only used for masculine nouns and adjectives; feminine nouns and adjectives, and all verb forms use the plural instead of the dual (e.g. *'ja:st ən b'rə:t 'i:mamo* ... 'me and my brother (we) have (du. = pl.) ...'; *'no:na ən 'no:na 'ɣ'la:dijo* ... 'grandfather and grandmother are watching (du. = pl.) ...'; *'ɣ'ra:mo* 'we go (du. = pl.)' etc. In this border area one can find some typical loanwords, especially Romanisms (e.g. *'pu:n'a* 'fist', *ku'ži:n* 'cousin', *'ko:šin'oʊ* 'pillow' or *bə'tiə:ɣa* 'shop') and some older Germanisms (e.g. *'ciə:ɣu* 'brick', *'ɣ'ro:nt* 'farm', *š'tiə:nɣe* 'stairs').*

So called border dialects or dialects in contact with non-Slavic languages and Slovenian dialects in the border (e.g. in Italy) have proven to be part of the dialect continuum on both sides of the border. This situation is also reflected in Sovodnje dialect, which has not changed significantly over the 40 years. The linguistic competence of Slovene (dialect) of speakers involved in the survey is very high despite the known fact that Slovenian dialects across the border disappear faster than in their home country.

Keywords: dialectology, Littoral dialect group, Karst dialect, dialect phonology, morphology, lexis

KRAJŠAVE

ben. = beneško; dv. = dvojina; ed. = ednina; furl. = furlansko; gl. = glej; it. = italijansko; knj. = knjižno; lat. = latinsko; mn. = množina; nar. = narečno; nem. = nemško; npr. = na primer; op. = opomba; oz. = oziroma; poud. = poudarjalno; psl. = praslovansko; rom. = romansko; sp. = spol; srvnem. = srednjevisokonemško; stvnem. = starovisokonemško; tj. = to je; trž. = tržaško; ur. = uredil; vlat. = vulgarnolatinsko; zv. = zvalnik

VIRI IN LITERATURA

Babič, V. (2008): Učbenik stare cerkvene slovanščine. Ljubljana, Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Boerio, G. (1867): Dizionario del dialetto veneziano, Venezia, Cecchini.

Brecelj, M. (2005): Furlansko-slovenski slovar. Nova Gorica, Goriška knjižnica Franceta Bevka.

Cossutta, R. (2001): Narečna podoba Križa pri Trstu. Koper, Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, Znanstveno-raziskovalno središče Republike Slovenije.

Cossutta, R. (2002): Glasoslovne, oblikoslovne in leksikalne prvine kriškega govora. V: Jesenšek, M., Rajh, B. & Z. Zorko (ur.): Med dialektologijo in zgodovino slovenskega jezika: ob življenjskem in strokovnem jubileju prof. dr. Martine Orožen. Maribor, Slavistično društvo, 29–34.

Cossutta, R. (2005): Frazemi v kraškem narečnem prostoru. V: Jesenšek, M. (ur.): Knjižno in narečno besedoslovje slovenskega jezika. Maribor, Slavistično društvo, 135–140.

DELI – CD-ROM (1999) = Cortelazzo, M. & P. Zolli: Dizionario etimologico della lingua italiana (CD-ROM), Bologna, Zanichelli.

Družinska imena v Sovodnjah: utrinki naše preteklosti (2002): Sovodnje ob Soči, Kulturno društvo.

ESSJ III (1995): Etimološki slovar slovenskega jezika III. Ljubljana, Mladinska knjiga, Založba ZRC.

ESSJ IV (2005): Etimološki slovar slovenskega jezika III. Ljubljana, Mladinska knjiga, Založba ZRC.

Furlan, M. (2016): Slovenska dialektologija: od gradiva do interpretacije, *Annales, Series historia et sociologia*, 26, 4, 629–638.

Jakop, T. (2008): Dvojina v slovenskih narečjih. *Linguistica et philologica*, 21. Ljubljana, Založba ZRC, ZRC SAZU.

Jakop, T. (2013): Zamejska narečja v Slovenskem lingvističnem atlasu. *Glasnik Slovenskega etnološkega društva*, 53, 3/4, 98–99.

Logar, T. (1993): Slovenska narečja. Ljubljana, Mladinska knjiga.

Rigler, J. (1963): Južnonotranjski govori: akcent in glasoslovje govorov med Snežnikom in Slavnikom. Ljubljana, SAZU.

Rigler, J. (2001): Zbrani spisi 1: jezikoslovno-zgodovinske in dialektološke razprave. Ljubljana, Založba ZRC, ZRC SAZU.

SLA 1 (2011): Slovenski lingvistični atlas 1: Človek (telo, bolezn, družina). Ljubljana, Založba ZRC, ZRC SAZU.

SLA 2 (2016): Slovenski lingvistični atlas 2: Kmetija. Ljubljana, Založba ZRC, ZRC SAZU.

Snoj, M. (2009a): Slovenski etimološki slovar. Ljubljana, Modrijan.

Snoj, M. (2009b): Etimološki slovar slovenskih zemljepisnih imen. Ljubljana, Modrijan, Založba ZRC.

SSKJ (1995): Slovar slovenskega knjižnega jezika. Ljubljana, Založba ZRC, ZRC SAZU.

Šekli, M. (2009): Merila določanja mej med slovenskimi narečji in podnarečji. V: Smole, V. (ur.): Slovenska narečja med sistemom in rabo. Ljubljana, Znanstvena založba Filozofske fakultete, 291–318.

Šumenjak, K. (2011): Leksikalni primeri govora Koprive na Krasu glede na starostni parameter. *Annales, Series Historia et Sociologia*, 22, 2, 471–486.

Šumenjak, K. (2013a): Opis govora Koprive na Krasu na osnovi dialektološkega korpusa. Doktorska disertacija. Koper, Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije Koper. Dostopno tudi na <http://share.upr.si/fhs/PUBLIC/doktorske/Sumenjak-Klara.pdf>.

Šumenjak, K. (2013b): Glasoslovne značilnosti govora Koprive na Krasu (SLA T110). V: Weiss, P. (ur.). *Dialektološki razgledi*. Ljubljana, Založba ZRC, 149–162.

Šumenjak, K. (2016): Uporabnost korpusne obdelave podatkov pri oblikoslovni analizi narečnega govora 1. sklanjatev samostalnikov moškega spola v koprivskem govoru. *Annales, Series Historia et Sociologia*, 26, 4, 741–750.